

TANITMA YAZILARI

TÜRK KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMALARI, Prof. Dr. Şükrü Elçin'e Armağan. Ankara 1993, Yıl: XXIX/1-2, 415 sayfa. Yayınlayan: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Yayına Hazırlayan: Prof. Dr. Sadık Kemal Tural, Yazı Kurulu: Prof. Dr. Oktay Aslanapa, Prof. Dr. Ahmet B. Ercilasun, Prof. Dr. Osman Fikri Sertkaya. Dizilip, basıldığı yer: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğretim üyeliğinden 1982 yılında emekli olan ve hâlen Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Başkanlığı ile Gazi ve Hacettepe Üniversitelerindeki doktora derslerini yürüten, Türk kültür ve edebiyatının mümtaz simalarından, değerli hocamız Sayın, Prof. Dr. Şükrü ELÇİN'e Armağan olarak hazırlanmış bulunan bu kitap, toplam 27 araştırma yazısı ve 9 bibliyografya çalışmasından oluşmaktadır.

Eseri yayına hazırlayan değerli meslekdaşım Sayın Prof. Dr. Sadık Kemal TURAL'ın "Seksen Yıllık Tarih: Şükrü Elçin Hoca" başlıklı ilk tanıtım yazısında, O'nun hayatı hakkında ana hatlarıyla bilgiler verilerek, özetle:

"Murat oğlu Şükrü, 23 Eylül 1328'de Florina'da doğmuştur. Bu tarih, 6 Kasım 1912'ye tekabül eder. Atatürk, Yahya Kemal, Ahmet Haşım, Florinalı Nazım, Arif Nihat Asya gibi şahsiyetlerle beraber seksen yıllık bir tarih olan Murat oğlu Şükrü de, evlad-ı fâtihandandır.

"Murad oğlu Şükrü'nün dedelerinin dedeleri, Anadolu Oğuzlarındandır: Baba tarafından Germiyan/Kütahya'dan gelip timar sahibi olarak Filorina'ya yerleşen, asker, kökenli Çelenoğlu veya Çelenkoğlu ailesindedir. Annesi tarafından ise, Konya/Karaman'dan Selanik ve Manastır'ın alınmasına katılanlardan Rumeli'ye geçip yerleşen askerlerden Küçük Hafız Bey sülalesindedir."

denilmekte; ayrıca paragraf aralarında, bizzat kendisi tarafından nakledilen hayat hikayesi, bütünleştirici bilgiler tarzında şu şekilde sunulmaktadır:

"Evimiz çok geniş bahçeler içerisinde konak tarzında bir evdi. Babam da, onun dedeleri de o evde doğmuşlar. Çok küçük yaşında ilkokula gönderdiler. Fakat ilkokulda Rumca mecburiyeti konulunca babam beni okuldan aldı..."

Önce Selanik'e gittik. Bir hafta orada kaldıktan sonra, İzmir'e geldiğimizi; İzmir'in Urla iskelesinde yüzlerce insanın vapurdan çıkar çıkmaz yere kapandıklarını ve dualar ettiklerini çok iyi hatırlıyorum. Önce Manisa'nın Kula kasabasına, altı ay sonra da tamamen Turgutlu'ya yerleşmiş olduk. (...)

Ege bölgesinde lise yalnız İzmir'de vardı. Manisa, Aydın, Denizli, Muğla hattâ Antalya'daki orta mektep çocukları mezun olduktan sonra İzmir'e gelirlerdi."

1935 yılında girdiği İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde Fuad Köprülü, Ali Nihad Tarlan, Reşit Rahmeti Arat ve Ahmet Caferoğlu gibi seçkin hocalardan ders alarak, 1939'da mezun olan Elçin; Sivas ve Denizli liselerinde edebiyat öğretmenliği görevlerinde bulunur. 1994 yılı sonlarında doktora çalışmalarına başlar. "Kıtabî, Mensur, Realist İstanbul Hikayeleri" konulu tezi ile 1949'da Doktor; "Anadolu Köy Or-

ta Oyunları” adını taşıyan çalışması ile de 1962’de Doçent olan hocamız, 1969’da Profesörlüğe yükseltilir.

1973 Kasım’ından itibaren Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Başkanlığı görevini tam bir vukuf, titizlik ve ciddiyetle yürüten Prof. Elçin; 1983’de Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Yüksek Kurul Üyeliği’ne getirilir.

Metin Özarslan’ın, “Prof. Dr. Şükrü Elçin’in Eserlerinin Bibliyografyası” başlıklı değerli araştırma yazısında ifadesini bulduğu üzere; Elçin hocamız, toplam 27 kitap ve risale, 189 makale, 14 tebliğ, 60 civarında tanıtım, tenkid ve haber yazısı, 44 şiir, 5 hikâye ve 3 adet de nesir kaleme almıştır. Hakkında yazılanlar ise, 25 kadardır.

“Prof. Dr. Şükrü ELÇİN’e Armağan” kitabında yer alan makaleler, yazarlarının soyisim sırasına göre şu şekildedir:

— Sofuzâde M. Tevfik Efendi’nin Bilinmeyen On Beş Koşması: Abdülkerim Abdülkadiröğlü

— Rabat’ta İki Türk Velisi ve Bunlarla İlgili Menkıbeler: Metin Akar

— Dede Korkut Hikayeleri ile Halk Hikayelerinin Münasebetleri: Ali Berat Alptekin

— Tekirdağ Âdetlerinden “Bocuk Gecesi ve Sedenka”: Erman Artun

— Mehmet Ozani’nin Hayatı ve Edebî Kişiliği: Ensar Aslan

— Tokatlı Hıfzî: İbrahim Aslanoğlu

— Fuzulî’nin Su Kasidesi’ne Terbî: Mikâil Bayram

— Akşemseddin ve Göynük: Müjgân Cunbur

— Ahmed Yesevî’nin Şiirlerinde Ahenk Unsurları: Ahmet B. Ercilasun

— Kemâl’den Seçmeler: Harid Fedâi

— Yunus Emre’nin Şiirlerinde Hareket İmajları: Rıza Filizok

— Yunus Emre’ye Göre Hayatın Anlamı: Önder Göçgün

— Kozanlı Halk Şairi Muhsin Yıldırım ve Bir Destanı: Nejat Göyünç

— Ölü ve Ölümle İlgili Anlatılar Kataloğu Üzerine: Nevzat Gözaydın

— XVI. Yüzyıl Saz Şairi Rumelili Karacaoğlan: Umay Günay

— Kaygusuz Abdal’ın Bilinmeyen Çağatayca Bir Gazeli: Abdurrahman Güzel

— Yunus Emre’nin Risâletü’n-Nushiyye Mesnevisi: Osman Horata

— Divanlarda Heceyle Yazılmış Şiirler: Mustafa İsen

— Folklor ve Edebiyatın Karşılıklı Olarak Etkileşmeleri ve Uyarlanmaları: Metin Karadağ

— Sivas Yöresi Âşıklarında Rüya Sonrası Âşık Olma: Doğan Kaya

— Yunus Emre’de Tenkid: Cemal Kurnaz

— Bir Şathiyye ve Bir Bilmecede Kaz Kültü: Mefkure Mollova

— Türkçe ve Latince Bir Nasreddin Hoca Mecmuası: İsa Özkan

— İmparatorluk Dönemi Saz Şairlerinin İstanbul’a Bakışları: Saim Sakaoğlu

— Edebiyat Bilimi’nin Bir Dalı: Edebiyat Sosyolojisi: Sadık Tural

— Dede Korkut Hikayelerinin Anadolu ve Rumeli’de Yaşayan Kolları: Fikret Türkmen

— Köktürklerde Kağanlık Süreci: Kaldırma, Kötürme ve Oturma: Dursun Yıldırım

“Bibliyografya” kısmında ise, çeşitli eserlerin tanıtım ve tenkidleri yer almaktadır ki, bunlar da sırasıyla şu şekildedir:

- “Halk Edebiyatına Giriş”: Hamiye Duran
- “Zeynel Baba'nın Hayatı, Sanatı ve Şiirleri”: İsmet Çetin
- “Türkiye Türkçesinde Ağıtlar”: Nazan Kırımhan
- “Aşık Ömer”: M. Öcal Oğuz
- “Türk Bilmeceleri”: Ayşe Yücel
- “Türkiye Türkçesinde Mâniler”: F. Ahsen Turan
- “Gevheri Divânı”: Ali Yakıcı
- “Halk Edebiyatı Araştırmaları”: İsmet Çetin
- “Gramer Terimler Sözlüğü”: Güzin Tural

Abdülkerim Abdulkadiroğlu, Makalesinde 1873-1960 yılları arasında Kastamonu'da yaşamış olan Sofuzade Mehmed Tefvik Efendi'nin, 9 adet basılmamış şiir defterinden derlediği:

Gölgeden korkanlar kaahir kesildi
 Acemi oğlanlar mahir kesildi
 Türkçeyi bilmeyen şair kesildi
 Ashab-ı divâna hareket kaldı

...

Değişti kitabı sevda dersinin
 Gönül mektebinde Leylâ kalmadı
 Bozuldu eşkâli vefa resminin
 Mahabbet sözünde manâ kalmadı

tarzındaki 15 Koşma'sına yer verirken; Metin Akar, Rabat'ta türbesi bulunan “Sidi Türkî” isimli Türk velisini tanıttığı yazısında, aynı adı taşıyan 2 ayrı zatın varlığına temasla:

“Sidi Türkîler, Türk-Fars dostluk ve kardeşliğinin âdeta bir sembolü ve hatırası olarak Magrib'in idarî başkentinde manevî hayatlarını sürdürmektedir.”

diyerek sözlerini tamamlar.

Ali Berat Alptekin'in, Dede Korkut Hikayeleri ile Halk hikayelerinin münasebetlerini, nazım-nesir karışımı özelliklerinden başlayarak ele alan yazısını, Erman Artun'un Tekirdağ âdetlerinden Bocuk Gecesi ve Sedenka araştırması izlemektedir.

Ensar Aslan, 1915 yılında Kars'ın Arpaçay ilçesinin Taşdelen köyünde doğmuş olan halk şairi Mehmed Ozanî'yi, aşkıllık geleneği çerçevesinde tanıtarak, 1979'da aramızdan ayrılan bu ozanın:

Mustafa Kemal'in bu azim yolu
 Hürriyet yolcusu bu yolda dolu
 Böyle bir hünkârın bükülmez kolu
 Kuvvetim hür, kudretim hür, kolum hür

şeklindeki millî ruhun terennümü dörtlüklerinden örnekler verir. Bunu takiben İbrahim Aslanoğlu'nun, Tokatlı Hıfzî adını taşıyan araştırması ile Mikâil Bayram'ın, Şükrü Elçin Hoca'ya ithaf ettiği ve “Sarayî” mahlası ile kaleme aldığı “Fuzulî'nin Su Kasidesi'ne Terbi'i:

Her ne cevri itsen yolundan dönmezem ayrılmazam
 Hasretinden koy sel olsun eşkim asla sinmezem
 Âb-gündür künbed-i devvâr rengi bilmezem
 Yâ muhîr olmuş gözümden künbed-i devvâre su

gibi başarılı mısralarla, dikkatimizi çekmektedir.

Değerli araştırmacı, kütüphaneci-yazar Müjgân Cunbur, "Akşemseddin ve Göynük" başlıklı makalesinde; ünlü Türk büyüğü, Fatih'in hocası Akşemseddin'i çeşitli yönleriyle tanıtarak, O'nun Fetih'i takiben Göynük'e gidişini, arşiv belgelerine dayalı bilgilerle değerlendirir ve ayrıca, "bir tabib olduğu kadar, bir söz eri de olan" Akşemseddin'in, şu şiirine yer verir:

Bir aceb deryâya gark oldum ki anun pâyânı yok
Mübtelâ kim olmuşam bu derdümün dermânı yok

Derdümün dermânı dertdür ben anun müştâkıyam
Derdi ki bulduyise ol dimesün dermânı yok

...

Makalesinde, Ahmed Yesevî'nin şiirlerinde âhenk unsurlarını ele alan Ahmet B. Ercilasun; çoğu dörtlükler halindeki Hikmetler'i iç kafiye, redif, aliterasyon... gibi özellikler açısından değerlendirerek:

"... Türk halk ve tekke şiirinde çok kullanılan redifle birlikte bütün bu unsurlar, Ahmed Yesevî'nin şiirlerine fevkalâde bir âhenk sağlamaktadır."

hükümüne ulaşır.

Kıbrıs'ta bulunmuş bir defterde yer alan, Namık Kemal'e ait ve Ebuzziya Tevfik Bey tarafından kaleme alınmış bulunan notlardan oluşan "Kemal'den Seçmeler" ise, Harid Fedâi tarafından hazırlanmıştır.

Yunus Emre'nin şiirlerinde hareket ifadesi olan kelimeleri tesbite yönelik Rıza Filizok'un çalışmasından sonra; Önder Göçgün'ün, "Yunus Emre'ye Göre Hayatın Anlamı" başlıklı makalesi yer almaktadır. Nejat Göyünç, Kozanlı halk şairi Muhsin Yıldırım'ı ve eserlerini tanıttığı çalışmasında; "1915'de Kozan'ın dağ köylerinden Karanebili'de doğmuştur. Hâlen 80 yaşındadır. Tahsili çok azdır." dedikten sonra:

Çatık kaşlar hilâl gibi eğilir
Ok kirpikler top top olmuş sayılır
Gözüm seni görür kendim bayılır
Heç sabır komadın bende sevdiğim

...

tarzında, ilgi çekici dörtlükleri aktarmaktadır.

Daha önce yayımladığı ölü ve ölümlle ilgili efsane, fıkra, anekdotlara burada yer alan yazısı ile bir yenisini ekleyerek ölü ve ölümlle ilgili "anlatı kataloğu" için örnek metinlere yer veren Nevzat Gözaydın'ın çalışmasını; Umay Günay'ın, XVI. yüzyıl saz şairi Rumelili Karacaoğlan'ı tanıtan araştırması takip etmektedir. Arşiv belgelerine dayalı bilgilerden ve:

Evvel Allah âhir Allah
Andan ulu gelmemiştir
Hak Muhammed'den sevgili
Hakkın kulu gelmemiştir

... gibi dinî, tasavvufî dörtlüklerden oluşan bu ciddi emek ürünü araştırmanın ardından ise, Abdurrahman Güzel'in, Kaygusuz Abdal'a ait bilinmeyen Çağatayca bir gazel hakkındaki değerli tesbit çalışması gelmektedir.

Osman Horata'nın, Yunus Emre'nin Risaletü'n-Nushiyye mesnevisini çeşitli yönleriyle tanıtan muhtevalı yazısını, Mustafa İsen'in, "Divanlarda Heceyle Yazılmış Şiirler" adını taşıyan tesbit çalışması ve onu da Metin Karadağ'ın, Folklor ve Edebiyat'ın karşılıklı olarak etkileşmelerini ve uyarlanmalarını konu edinen yazısı izlemektedir.

Doğan Kaya, "Sivas yöresi âşıklarında rüya sonrası âşik olma" bahsini, detaylı bir platformda ele alırken; Cemal Kurnaz:

"Yunus kendini tenkid ettiği müstakil şiirlerinde daha açık ve ayrıntılı konuşur: Ey bana iyi diyen! Ben herkesten kötüyüm. O kadar suçluyum ki, suçlular benden daha iyidir."

tarzındaki tesbitleriyle, "Yunus Emre'de Tenkid" başlıklı yazısını sunar.

Mefkure Mollova'nın, Kaygusuz Abdal'ın Kaz şathiyyesindeki ve Codex Cumanikus'un bir bilmecesindeki sembolik kazdan söz eden araştırma yazısından sonra, İsa Özkan'ın, "Türkçe ve Latince Bir Nasreddin Hoca Mecmuası" isimli arşive dayalı incelemesi gelir.

Saim Sakaoğlu'nun, "İmparatorluk Dönemi Saz Şairlerinin İstanbul'a Bakışları"nı, örneklerle gösteren tesbit çalışmasını; Sadık Tural'ın, Edebiyat biliminin önemli bir cephesini, dalını teşkil eden Edebiyat Sosyolojisi etrafındaki görüşlerini konu edinen, mukayeseli araştırması izler. Burada, sayın Tural'ın:

"Sosyoloji, sosyal yapının gerçeklerini araştırıyordu. Edebiyat bilimi, edebî eserdeki gerçeği araştırıyor. Evvelâ burada ayrılıyor yolları. Edebî gerçek, hayatın gerçeğinden az çok farklıdır. Hayatın gerçeği, içbükey ve dışbükey aynalar gibi, şiirin gerçeği ise, sadece sanatkârâne yaratmayla sınırlı, bir gerçeğimsi özel bir yapı."

tarzındaki ilgi çekici tesbitleri, Edebiyat Sosyolojisi açısından detaylı bir dikkatin ürünü olarak değerlendirilmek durumundadır.

Fikret Türkmen, "Dede Korkut Hikayelerinin Anadolu ve Rumeli'de Yaşayan Kolları" adını taşıyan makalesinde; "Dede Korkut Hikayelerinden bazılarının, Türk dünyası sözlü geleneği içinde yaşamaya devam ettiğine, bazı kolların destanî özelliğini muhafaza etmekle birlikte zayıflayan, bir bakıma, özet haline gelen bir başka yaşama şekli kazandığına" temasla, bu şekilde yaşayan bir metni incelemesine konu edinmiştir.

Nihayet, Dursun Yıldırım, "Köktürklerde Kağanlık Süreci: Kaldırma, Kötürme ve Oturma" başlıklı kaynaklara dayalı araştırmasında:

"... Türk hayatında kağan olma süreci üç işlem içinde tamamlanır. Biz bu sürecin üç işlemde tamamlandığını, yazıtlarda geçen üç farklı fiilin ifade ettiği durumlardan anlıyoruz."

dedikten sonra, Orhun Yazıtları'ndan örnekler vererek konuyu açıklığa kavuşturur.

Bu ciddi, emek ürünü etüdleri takiben yer alan eser tanıtım yazılarıyla birlikte, bir bütün olarak "Prof. Dr. Şükrü ELÇİN'e Armağan" kitabı; Türk kültür ve edebiyat dünyasının araştırmacılarının olduğu kadar, meraklılarının da ilgisini çekecek ve -kanaatimizce- takdirlerine mazhar olacak değerinde bir çalışmadır. Hoca kadri bilmenin genç arkadaşlara örnek olacağını ümit eder Şükrü Hoca'ya tekrar uzun ve sağlıklı ömür dilerim.

PROF. DR. ÖNDER GÖÇGÜN

Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı

